

Складність музичної мови, багатозначність образного змісту спонукає до подальшого поглибленого розгляду цього твору у контексті розвитку сучасного європейського оперного театру.

Список використаних джерел

1. Бородавкін С. Оркестр в опері Б. М. Лятошинського «Золотий обруч» / Сергій Бородавкін. *Українське музикознавство : наук.-метод. зб.* Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2011. Вип. 37. С. 276-292.
2. Веселовська Г. Життя сценічного твору: з історії першовтілення опери Б. Лятошинського «Золотий обруч» за повістю І. Франка «Захар Беркут». *Вісник Львів.* 2006. № 6.
3. Гордійчук М. «Золотий обруч». *Музика.* 1990. № 2. С. 6-9.
4. Копиця М. Симфонізм Б. Лятошинського: епоха, колізії, драматургія. Київ, 1990. 131с.
5. Л. Грабовський. Музика Лятошинського – епос славянства. *Борис Лятошинський. Воспоминания. Письма. Материали.* Київ : Музична Україна, 1985. Т. Часть 1. Воспоминания. С. 62-69.
6. Малозьмова О. З історії української радянської опери 20-х років. Опера Б. Лятошинського «Золотий обруч». *Українське музикознавство.* Київ, 1967, в. 2, с. 10.
7. Самохвалов В. Борис Лятошинський. Київ, 1972, 1974, 1981.

Тетяна ДОРОШЕНКО,
заслужений працівник освіти України
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри мистецьких дисциплін
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ АКСІОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ МИСТЕЦЬКИХ ШКІЛ

Функціонування і розвиток мистецької освіти характеризується значним впливом теорії цінностей на визначення форм і методів навчання. Цінності – це властивості буття, які створює людина, або які мають певне відношення до неї, це те, що може цінувати людина, що є для неї значущим і важливим. Цінності вивчає спеціальна галузь науки «аксіологія» – філософське дослідження природи духовних, моральних, естетичних та інших цінностей.

Суттєвий відбиток у провідних позиціях, зокрема теорії і практики викладання музичних дисциплін знайшли філософські, психолого-педагогічні, естетико-мистецтвознавчі підходи щодо аксіологічного спрямування навчання.

Проблема аксіологічного підходу розроблялася у працях українських учених (В. Андрущенко, І. Бех, М. Боришевський, О. Висоцька, С. Квіт, П. Кононенко, М. Марчук, М. Романенко, О. Сухомлинська, В. Шохін та ін.), у яких висвітлено провідну роль педагога, викладача у формуванні цінностей в учнів, студентів [2]; [5]. Вчені спрямовують свої зусилля на з'ясування аксіологічних доміант освітнього процесу, пошуки методів корекції ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців, зокрема майбутніх викладачів мистецьких шкіл (Л. Василенко, А. Зайцева, А. Козир, В. Лабунець, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Реброва, О. Рудницька, Т. Стратан-Артишкова, Д. Юник та інші).

Актуальність зазначеної проблеми визначена основними положеннями, сформульованими у Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Положенні про фаховий мистецький коледж, Стандарті фахової передвищої освіти та Стандартах вищої освіти за спеціальністю 025 Музичне мистецтво Галузі знань 02 «Культура і мистецтво, та інших державних актах і нормативних документах, у яких зазначається важливість формування в молоді ціннісних орієнтацій.

Вчені зазначають, що діяльність особистості зумовлена її ціннісним ставленням до дійсності, тому поняття «цінність» стало одним із засадничих у науковому дискурсі педагогіки мистецтва [1]; [3].

Актуальність посилення аксіологічних орієнтирів підготовки зростає і через необхідність виховання молоді в умовах сучасних суспільних і політичних викликів, таких як глобальні перетворення, культурна глобалізація, військова агресія російської федерації, що посилює загрозу втрати національної ідентичності та ціннісних орієнтирів.

Як зазначає В. Мельник, сьогодні глобалізація в культурній сфері, з одного боку, відкриває більш широкий доступ до цінностей національних культур, сприяє їх взаємозбагаченню і передбачає національну самобутність, а з іншого боку, глобалізація сприяє уніфікації культурного і духовного в різноманітному світі [4, с.90].

Антигуманний варіант глобальних перетворень, що характеризується такими явищами, як криза духовності, багатство і бідність, екстремізм, тероризм, екологічна криза, міграція інтелектуальної еліти, деформує духовно-ціннісні доміаннти людини.

Багато зарубіжних та українських учених акцентують увагу на тому, що в умовах глобалізації духовна сфера не може підпорядковуватися ні трансформації, ні уніфікації, а системи цінностей повинні бути відкритими до переосмислення і взаємозбагачення у зв'язку із національними коренями і традиціями.

У зв'язку із цим набуває особливої актуальності проблема розвитку аксіологічних аспектів системи підготовки майбутніх викладачів мистецьких шкіл, залучення їх до духовних і матеріальних цінностей суспільства, традицій і культури, акцентуація їхньої уваги на аксіологічному спрямуванні творчої та педагогічної діяльності українських композиторів. Тільки той фахівець, у якого сформовано особистісні духовно-моральні цінності, ціннісні орієнтації у сфері мистецтва, педагогіки, виконавської діяльності, зможе на високому рівні здійснювати професійну діяльність.

На основі врахування різних поглядів науковців аксіологічний підхід визначаємо як своєрідну філософсько-педагогічну стратегію, яка ґрунтується на ідеї пріоритету загальнолюдських цінностей і самоцінності кожної особистості та визначає перспективи подальшого вдосконалення системи освіти.

Розвиток духовних, соціальних, професійно-педагогічних цінностей майбутніх викладачів мистецьких шкіл відбувається у процесі навчання, у результаті чого майбутні фахівці набувають необхідних компетентностей, цінностей, особистісних якостей для успішної професійної самореалізації.

У мистецькій освіті аксіологічний підхід передбачає виховання у майбутніх викладачів здатності сприймати та оцінювати музику не лише як мистецтво, а й як інструмент впливу на духовний світ людини, щоб в майбутній професійній діяльності використовувати виховний потенціал музичного мистецтва для формування художнього смаку, цінностей, моральних ідеалів та соціальних норм у кожного учня, студента.

Основними шляхами реалізації аксіологічного підходу у професійній підготовці майбутніх викладачів мистецьких шкіл є:

- посилення інтеграції та ціннісної спрямованості змісту дисциплін, що вивчаються;
- визнання ролі теоретичних знань в активізації ціннісного ставлення майбутніх фахівців до музичних творів та їх інтерпретації;
- використання методів, спрямованих на розвиток у майбутніх викладачів здатності до емоційного й естетичного сприйняття, зокрема: аналіз музичних творів з точки зору їх етичного та естетичного змісту; використання національної музики як основи для формування

- ціннісних орієнтирів; інтерактивні методи навчання (дискусії, діалоги, бесіди, творчі завдання, міжпредметні творчі проєкти тощо);
- налагодження міжособистісного спілкування учасників освітнього процесу, що сприяє інтенсифікації педагогічного впливу, створення ситуацій успіху для розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців;
 - актуалізація ціннісних аспектів творчої та педагогічної спадщини українських композиторів, що сприяє формуванню у майбутніх викладачів почуття патріотизму та гордості за свою культуру;
 - виховання у майбутніх викладачів здатності до об'єктивної самооцінки і прагнення до постійного самовдосконалення;
 - посилення ролі викладача у формуванні цінностей суб'єктів освітнього процесу. Викладач є центральною фігурою, носієм і транслятором особистісної ціннісної культури, прикладом високої моральності, тому його діяльність має бути взірцем для майбутніх фахівців;
 - переростання співпраці учасників освітнього процесу у співтворчість на основі спільних, узгоджених підходів до сприймання й відтворення художніх цінностей музичного мистецтва.

Таким чином, аксіологічне спрямування мистецької освіти є важливою складовою формування духовно та морально розвиненої особистості майбутнього викладача. У сучасних умовах глобалізації, інформатизації, нестабільного політичного стану та посилення культурного різноманіття особливу цінність мають освітні практики, що орієнтовані на формування у майбутніх фахівців глибоких етичних, естетичних та культурних цінностей. Реалізація аксіологічного підходу у професійній підготовці майбутніх викладачів мистецьких шкіл сприятиме підвищенню рівня сформованості у них ціннісних орієнтацій, що забезпечить успішну самореалізацію в музично-педагогічній діяльності.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. А. Конституціалізація освітнього простору Європи: аксіологічний вимір / В. П. Андрущенко, Т. В. Андрущенко, В. Л. Савельєв. Київ: ТОВ «МП Леся», 2017. 464 с.
2. Бех І. Д. Цінності як ядро особистості. *Цінності освіти і виховання: наук.-метод. зб.* / за заг. ред. О. В. Сухомлинської. Київ: АПНУ, 1997. С. 8–11.
3. Кондрацька Л. А. Теорія і технологія культурологічної підготовки майбутніх учителів художньо-естетичних спеціальностей: автореф.

дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Тернопіль, 2004. 47 с.

4. Мельник В. Глобалізація в культурній сфері: теоретико-методологічний аналіз. *Гуманітарний вісник ЗДІА*, 2010. Вип. 43. С.90-97. URL:https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/VISNIK_43_11.pdf (дата звернення: 05.02.2025).
5. Рудницька О. П. Педагогіка : загальна та мистецька: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. 360 с.

Альона ДОРОШ,
студентка IV курсу Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського

Науковий керівник – Олена ТАРАНЧЕНКО,
кандидат мистецтвознавства, доцент, професор кафедри історії української музики та музичної фольклористики Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського

ПЕРШЕ ФОРТЕПІАННЕ ТРІО Б. ЛЯТОШИНСЬКОГО: НОВАТОРСЬКІ РИСИ МУЗИЧНОЇ ДРАМАТУРГІЇ

Перше фортепіанне тріо Б. М. Лятошинського створено у 1922 році – період, коли розгортається процес інтенсивного формування індивідуального стилю митця. Розширюється масштаб його творчої діяльності попри складні соціально-політичні події в Україні. Окрім композиторської, Б. Лятошинський розпочинає педагогічну діяльність в консерваторії та Вищому музично-драматичному інституті імені М. Лисенка у Києві, стає активним членом щойно заснованого Всеукраїнського музичного товариства імені М. Д. Леонтовича. Молодий митець інтенсивно працює над пошуками власного стилю, активно вивчає та опановує новітні тенденції сучасної зарубіжної та вітчизняної музики. Він поступово стає однією з помітних постатей у музично-творчому житті України, а його музика – одним з визначальних факторів розвитку новітнього модерного композиторського мислення в Україні. Водночас життя митця сповнене напружених пошуків шляхів самореалізації, самоідентичності. Як митець чутливої душі, він гостро і болюче реагує на всі драматичні колізії тогочасного життя, непрості обставини й стан музичного життя в Києві. Б. Лятошинський, як засвідчують листи композитора до Р. Глієра, гостро переживає почуття самотності, конфліктності часу. Всі ці та інші почуття, переживання, роздуми